

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

Öner ve Türk Dava Grubu (no. 51962/12); Akçam Dava Grubu (no. 27520/07); Şener Dava Grubu (no. 38270/11); Artun ve Güvener Dava Grubu (no. 75510/01) ve Işıkırık Dava Grubu (no. 41226/09) / Türkiye

Davalarına İlişkin Olarak

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)

Tarafından Sunulmuştur.

6 Mart 2024

İFÖD, ifade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AIHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strasbourg Cedex

FRANSA

06.03.2024

Öner ve Türk Dava Grubu (no. 51962/12); Akçam Dava Grubu (no. 27520/07); Şener Dava Grubu (no. 38270/11); Artun ve Güvener Dava Grubu (no. 75510/01) ve Işıkrık Dava Grubu (no. 41226/09) / Türkiye davalarına ilişkin olarak İFÖD tarafından yapılan Madde 9.2. bildirimidir.

1. Bu bildirim amacı *Öner ve Türk Dava Grubu* (no. 51962/12);¹ *Akçam Dava Grubu* (no. 27520/07);² *Şener Dava Grubu* (no. 38270/11)³; *Artun ve Güvener Dava Grubu* (no. 75510/01)⁴ ve *Işıkrık Dava Grubu* (no. 41226/09)⁵ / Türkiye. Bu başvuru, Türkiye’de düşünce ve ifade özgürlüğünü korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD- Freedom of Expression Association) tarafından hazırlanmıştır.
2. Mevcut bildirim, Hükümet’in Komite’ye yaptığı sunumlarda sağladığı istatistiki bilgilere ilişkin metodolojinin eleştirel analizine ilişkindir. Bu sunumun odak noktası, yukarıda belirtilen vaka gruplarında Hükümet tarafından **11.01.2024** tarihinde sunulan en son Eylem Planı⁶ olsa da İFÖD tarafından Komite’nin bu konuda ayrı bir sunumda bilgilendirilmesi önemli görülmüştür.

¹ *Öner ve Türk* dava grubu, özellikle ceza yargılamaları yoluyla ifade özgürlüğüne yapılan haksız müdahaleleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan caydırıcı etkiyi içeren 41 davadan oluşmaktadır. Bu grup esas olarak 3713 sayılı Kanun’un 6 § 2 ve 7 § 2 maddeleri, yani yasadışı bir örgüt lehine propaganda yapmak ve Türk Ceza Kanunu’nun 215. maddesi, yani bir suçu veya suçluyu övmek kapsamında verilen mahkûmiyet kararlarıyla ilgilidir.

² *Altuğ Taner Akçam* dava grubu, yedi davadan oluşmaktadır. Davalar, Ceza Kanunu’nun 301. maddesi *uyarınca*, yani Türk Milletini veya yargı ve ordu dahil Devletin kurum ve organlarını alenen aşağılamak suçundan açılan davalarla ilgilidir.

³ *Nedim Şener* dava grubu beş davadan oluşmaktadır. Bu grup, gazetecilerin suç örgütüne yardım ve yataklık, terör örgütüne üye olma, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs gibi ciddi suçlamalarla ilgili ve yeterli gerekçeler olmaksızın tutuklu yargılanmalarına odaklanmaktadır. Suçlamaların yasal dayanağı Türk Ceza Kanunu’nun 309, 312, 314 ve 220 § 7. maddeleridir.

⁴ *Artun ve Güvener* dava grubu yedi davadan oluşmaktadır ve bu davalar, başvuranların Türk Ceza Kanunu’nun 125(3)(a) ve 299. maddeleri uyarınca kamu görevlilerine ve cumhurbaşkanına hakaret suçundan mahkûmiyetleri nedeniyle ifade özgürlüğü haklarına yapılan haksız müdahalelerle ilgilidir.

⁵ *Işıkrık* dava grubu yasadışı bir örgüt adına suç işleyen veya yasadışı bir örgüte bilerek ve isteyerek yardım ve yataklık eden herkesin bu örgütün üyesi olarak cezalandırılmasını öngören Türk Ceza Kanunu’nun 220. maddesinin 6 ve 7. fıkraları uyarınca başvuranların barışçıl toplanma özgürlüğü ve/veya ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine ilişkindir.

⁶ DH-DD(2024)39.

3. Bunun nedeni **iki yönlüdür: Birincisi**, Türk makamları Komite'ye son zamanlarda yaptığı tüm sunumlarda istatistiksel veriler için hep aynı metodolojiyi benimsemektedir. İFÖD, Hükümet'in Komite'ye sunduğu istatistiksel verilerin yanıltıcı, eksik ve tatmin edici olmayan niteliğine her zaman dikkat çekmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, 11.01.2024 tarihli Eylem Planı'na ilişkin ayrı bir değerlendirme yapmadan önce, Hükümet'in Komite'ye istatistiksel veri sağlama metodolojisini ayrıntılı olarak değerlendirmek gerekli görülmüştür. **İkinci olarak**, Hükümet, 12-14 Mart 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan Komite Toplantısında incelenmek üzere Ocak 2024'te 135 sayfalık bir Eylem Planı sunarak, İFÖD ve diğer STK'ların Eylem Planı'nın içeriğine ilişkin ayrıntılı bir analiz hazırlamasını imkânsız hale getirmiştir. Eylem Planı, Mahkeme tarafından tespit edilen hak ihlallerinin boyutu nedeniyle, Türkiye'de ifade özgürlüğüne yönelik en önemli ve ağır ihlallere ilişkin gelişmeleri kapsamaktadır. Plan, kapsadığı vaka sayısının fazlalığına ek olarak, metodolojik olarak kusurlu ve eksik olduğu için İFÖD tarafından çok sayıda doğruluk kontrolü ve kapsamlı niteliksel ve niceliksel araştırma yapılmasını gerektirmektedir. Hükümet tarafından benimsenen istatistiksel verilere ilişkin metodolojinin doğrudan bir sonucu olarak, Türkiye'de ifade özgürlüğüyle ilgili ihlallere ilişkin gerçek durum hakkında Komite'yi bilgilendirmek İFÖD'e düşmektedir. İFÖD'ün bu konuda geniş bir bilgi birikimi ve deneyimi olduğundan, son Eylem Planı'na ilişkin esaslı argümanlar ve analizler kısa süre içinde Komite'ye iletilecektir. Bu arada İFÖD, Komite'den yukarıda belirtilen dava gruplarındaki denetimini sürdürmesini ve İFÖD'ün önceki Madde 9.2 bildirimlerine atıfta bulunmasını talep etmektedir.

I. Arka plan ve İFÖD'ün Madde 9.2 Bildirimleri

4. Mevcut bildirim konu olan dava grubu, esas olarak başvuranların **ifade özgürlüğüne yapılan haksız müdahalelerle** ilgilidir. İlgili müdahalelerde, ceza yargılamalarının yasal dayanağı Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'dur. Bakanlar Komitesi'nin Mahkeme'nin bulgularına atıfta bulunarak belirttiği gibi, ilgili kanun hükümleri "yasa kalitesi" koşullarını karşılamamaktadır.
5. İFÖD daha önce **22.01.2020 tarihinde**⁷ *Öner ve Türk, Şener ve Akçam* dava gruplarıyla ilgili ilk bildirimini; **19.01.2022**⁸ ve **09.06.2022 tarihlerinde**⁹ *Artun ve Güvener* dava gruplarına ilişkin ikinci Madde 9.2 bildirimini yapmıştır. Son olarak, İFÖD, **18.01.2022 tarihinde**¹⁰ *Işıkkırık* dava grubuna ilişkin üçüncü Madde 9.2 bildirimini sunmuştur.
6. İFÖD, daha önceki bildirimlerinde, mevcut yasal çerçevenin, mevcut dava gruplarının tam ve etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin olarak Sözleşme'nin 10. maddesinin gerektirdiği korumayı sağlamadığını istatistikler ve örneklerle Komite'ye açıklamıştır. İFÖD, Hükümet'in sunduğu yasal değişikliklerin Hükümet tarafından iddia edilen sonuçları doğurmadığını vurgulamıştır. İFÖD ayrıca, hükümlerin öngörülebilir olmaması ve demokratik toplum standartlarına aykırı olması nedeniyle, Türk Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'ndaki yasal değişikliklerin hem Mahkeme içtihadının hem de Komite'nin beklenti ve tavsiyelerinin

⁷ DH-DD(2020)92.

⁸ DH-DD(2022)120.

⁹ DH-DD(2022)657.

¹⁰ DH-DD(2022)127.

gerekliliklerini karşılamadığını vurgulamıştır. Bu nedenle İFÖD, mevzuat değişikliklerinin ve Hükümet tarafından sağlanan bilgilerin yanıltıcı olduğunu örneklerle sunmuştur.

II. Bakanlar Komitesi'nin 1459. Toplantısı, 7-9 Mart 2022 (DH)- Kararlar

7. Bakanlar Komitesi 1459. Toplantısında, "bu grupların esas olarak, nefret veya şiddeti teşvik etmeyen görüşlerini ifade ettikleri için haklarında cezai kovuşturma başlatılması nedeniyle başvuranların ifade özgürlüğü ve kişi özgürlüğüne yapılan haksız ve orantısız müdahaleler ve bunun bir **bütün olarak toplum üzerindeki caydırıcı etkisi ile ilgili olduğunu**" belirtmiştir.¹¹
8. Bu bağlamda Komite, **somut ilerleme işaretleri talep etmiş** ve yetkililerden, **özellikle TCK 220. maddenin 6. ve 7. fıkraları ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 6. ve 7. maddelerinin uygulanmasına ilişkin olarak, ilgili davranış türüne ilişkin ayrıntılarla birlikte, ayrıntılı istatistiki bilgi sağlamalarını istemiştir.**¹²
9. Ayrıca Komite yetkilileri, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2 maddesinde 2019 yılında yapılan değişikliğin diğer hükümleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasının suç teşkil etmediğinin açıklığa kavuşturulması ve cezai hükümlerin uygulanmasının sadece şiddete teşvik vakalarıyla sınırlandırılmasına yönelik somut tedbirler alınması gibi Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nda yapılacak ilave yasal değişiklikleri değerlendirmeye bir kez daha çağırmıştır. Komite, Anayasa Mahkemesi'nin *Hamit Yakut* davasındaki pilot kararının, ihlalin giderilmesi için kararın TBMM'ye iletilmesinin üzerinden bir buçuk yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen uygulanmamış olmasını üzüntüyle not etmiş ve yetkilileri bir kez daha, Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in bulgularına uymak için Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin 6. ve 7. fıkralarına ilişkin gerekli yasal çözümleri daha fazla gecikmeden kabul etmeye çağırmıştır.
10. En önemlisi, Komite, Mahkeme'nin bulgularını ve endişe verici sayıdaki kovuşturma ve mahkûmiyet kararlarını göz önünde bulundurarak, yetkilileri bir kez daha, **Mahkeme'nin içtihadına tabi olarak, Ceza Kanunu'nun 125 ve 301. maddelerini değiştirmeye ve 299. maddesini yürürlükten kaldırmayı düşünmeye çağırmıştır.**
11. Son olarak Bakanlar, yetkilileri, bu vaka gruplarında bekleyen tüm sorulara ilişkin **güncellenmiş ve birleştirilmiş bir eylem planı** sunmaya davet etmiştir.

III. Türk Makamlarının 2024 Ocak Eylem Planı

12. **11.01.2024** tarihinde¹³ Hükümet yeni bir eylem planı sunmuştur. Eylem Planında Hükümet, Komite tarafından **talep edilen gerekli bilgileri sağlamamıştır.**
13. 135 sayfalık sunumunda Hükümet, münferit tedbirlere ilişkin bir dizi güncelleme sunmakta ve daha önceki eylem planlarıyla Komite'nin dikkatine sunulan mevzuat değişikliklerini tekrarlamaktadır. Ocak 2024 Eylem Planı'nda Hükümet, yerel mahkemelerden bazı örnekler vererek, yerel mahkemelerin kararlarının (Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi dahil) Avrupa

¹¹ CM/Del/Dec(2023)1459/H46-28, Kararlar, § 1.

¹² *Ibid*, Kararlar, § 5.

¹³ DH-DD(2024)39.

Mahkemesi'nin ilgili içtihadıyla uyumlu olduğunu iddia etmektedir. Yetkililer ayrıca, yasal ve anayasal değişikliklerin bir sonucu olarak, Avrupa standartlarının ulusal düzeyde usulüne uygun olarak benimsendiğini ve ilgili dava gruplarında kararların uygulanmasının daha fazla denetlenmesine gerek olmadığını iddia etmiştir. Bu nedenle, Hükümet, gerekli bireysel tedbirlerin alındığını savunarak, Komite'den 32 davanın denetiminin sona erdirilmesini talep etmiştir.

14. Yukarıda da belirtildiği üzere, İFÖD, Eylem Planı'nda yer alan esaslı iddialara ilişkin olarak uygun bir zamanda Madde 9.2 sunumu yapacaktır. Burada Eylem Planında önemli eksiklikler, tekrarlar ve çarpıtılmış ve yanıltıcı bilgiler olduğu yinelenmelidir. Bu nedenle İFÖD, Komite'den Hükümet'in 32 davanın denetiminin kapatılması talebini reddetmesini istemektedir.

IV. İFÖD'ün Gözlemleri

15. Hükümet'in 11.01.2024 Eylem Planı'na odaklanan bu sunum, Türk Hükümeti'nin Komite'ye yaptığı sunumların metodolojisindeki **iki önemli sorunun** altını çizecektir. Eylem Planı ile ilgili **ilk** ve tartışmasız en çarpıcı sorun, **sınıflandırmayla ilgili temel sorunları beraberinde getiren resmi istatistiki bilgilere dayanmasıdır**. Hükümet tarafından sağlanan istatistiki bilgiler sadece sınıflandırma açısından sorunlu değildir, aynı zamanda önceki istatistiklerden çok daha sınırlıdır ve alındığı iddia edilen önlemlerin gerçek sonuçlarını izlemeyi imkânsız hale getirmektedir. İstatistiklerin tutulma ve kamuoyu ile paylaşılma şekli o kadar sorunludur ki, devlet tarafından tutulan bilgileri alma ve edinme hakkının ihlalini teşkil etmektedir. Bu konu aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır. **İkinci sorun**, Hükümet tarafından vaka seçiminin son derece seçici olmasıdır. Eylem Planı'nda verilen örnekler, yerel mahkemelerin mevcut dava gruplarında Mahkeme'nin ilkelerini ve içtihadını uygulamadaki başarısızlığını tam olarak ortaya koymamaktadır.

V. İstatistiki Bilgilerin Değerlendirilmesi

16. Yukarıda belirtildiği üzere Komite, yetkililerden, **özellikle 220. maddenin 6 ve 7. fıkraları ile Terörle Mücadele Kanunu'nun 6 ve 7. maddelerinin uygulanmasına ilişkin ayrıntılı istatistiki bilgiler ve ilgili davranış türüne ilişkin ayrıntılar** talep etmiştir. Eylem Planı'nın **bu tür bilgileri içermediği en** baştan belirtilmelidir. Bu **yaklaşım**, aşağıda açıklanacağı üzere, söz konusu **Eylem Planına özgü olmaktan uzaktır**.
17. "**İfade özgürlüğü ile ilgili suçlara ilişkin istatistikler**" Eylem Planı'nın **105-107.** sayfaları arasında yer almaktadır. Hükümet tarafından da belirtildiği üzere, istatistikler Adalet Bakanlığı'na bağlı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Adli İstatistiklerden ("*Adalet İstatistikleri*") derlenmektedir. Bu nedenle, İFÖD öncelikle adli istatistiklerin hangi yöntemle toplandığını ve kamuoyu ile paylaşıldığını analiz edecektir.
18. Söz konusu Adli İstatistikler, İFÖD gibi sivil toplum kuruluşlarının araştırma yoluyla çıktılarını analiz etmesine ve yorumlamasına olanak tanıyan şeffaf bir şekilde tutulmamaktadır. Bu bağlamda Komite'ye, 2022 yılına kadar istatistiklerde Türk Ceza Kanunu ("TCK") ve Terörle Mücadele Kanunu gibi ceza hukukunu ilgilendiren diğer kanunların her bir maddesi için ayrı kategoriler bulunduğunu hatırlatmak gerekir. Diğer bir deyişle, her suç için kaç soruşturma,

kaç kovuşturma, kaç ceza, kaç beraat, kaç düşme kararı verildiği gibi istatistiki bilgiler, örneğin Cumhurbaşkanına Hakaret ve Türkiye Cumhuriyeti'ni Aşağılama Suçu için ayrı ayrı verilmiştir. Bu sayede, rakamların gerçekliği sivil toplum tarafından doğrulanamasa da, yıllar içindeki dalgalanmalar hakkında net bir resim elde etmek nispeten daha kolay olmuştur. Örnek olarak, 2021 ve 2022 yıllarına ait Adli İstatistiklerin, Türkiye Cumhurbaşkanı'na hakaret suçuna (Türk Ceza Kanunu 299. madde) ilişkin istatistiki veriler açısından karşılaştırılması sunulmaktadır.

Cumhuriyet Başsavcılıkları		Chief Public Prosecutors' Offices						
24 TCK ve özel kanunlar uyarınca Cumhuriyet başsavcılıklarında sonuçlama evresinde verilen kararlar, 2021 (devam)								
Decisions rendered for suspects at the investigation stage at the Chief Public Prosecutors' Offices in accordance with T.C. and special laws, 2021 (continued)								
Karar sayıları - Number of decisions								
TCK ve özel kanunlar T.C. and special laws	TCK maddesi Article of T.C.L.	Toplam Total	Kovuşturulmaya yer alınmadığı No need for prosecution				Beraat Acquittal	Başka bir yasa ile cezalandırıldı Transferred to another department
			Kamu davası açılmadı Filing a public case	Yetersizlik Lack of venue	Görevsizlik Lack of jurisdiction	Birleşimle çözüldü Resolved		
277	1.192	771	203	153	1	54	10	
278	1.149	890	349	159	7	43	1	
279	880	278	314	48	5	35		
280	147	79	49	10	3	6	-	
281	3.265	994	1.754	384	6	123	-	
282	2.748	554	1.430	477	37	244	7	
283	2.295	808	1.388	255	-	63	1	
284	91	32	45	12	-	2	-	
285	948	495	192	217	5	4	25	
286	224	123	77	13	2	74	2	
287	14	6	7	1	-	-	-	
288	1.431	993	133	218	11	57	19	
289	8.453	2.324	2.455	478	1	193	2	
290	108	47	51	9	-	1	-	
291	33	10	15	6	-	2	-	
292	3.961	402	4.367	168	1	63	-	
293	-	-	-	-	-	-	-	
294	808	233	352	9	3	11	-	
295	146	135	10	1	-	-	-	
296	408	321	87	-	-	-	-	
297	3.266	4.008	3.771	160	2	311	14	
298	461	441	10	8	-	2	-	
Diger Other	6	4	-	-	-	1	1	
3. Bölüm Part 3	Toplam Total	48.069	20.048	19.822	13.358	48	2.942	1.053
		33.972	12.667	9.168	9.327	8	1.954	849
		1.973	573	244	184	4	36	32
		13.923	6.806	1.210	3.847	36	952	172

T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2021
Republic of Turkey, Ministry of Justice, Judicial Statistics, 2021

Cumhuriyet Başsavcılıkları		Chief Public Prosecutors' Offices								
1.7 TCK uyarınca Cumhuriyet başsavcılıklarında sonuçlama evresinde verilen dava, şüpheli ve suç sayıları, 2022										
The number of cases, suspect and crime according to T.C. at the investigation stage at Chief Public Prosecutors' Offices, 2022										
Suç türü - Type of crime	TCK maddesi no Article no	Toplam Total	Gözetim yasadışı devir Filed with the year			Yıl içinde açılan Filed with the year				
			Dava File	Şüpheli Suspect	Suç Crime	Dava File	Şüpheli Suspect	Suç Crime		
Toplam - Total		12.220.872	15.685.923	22.585.569	6.472.535	9.113.292	11.478.868	5.847.538	6.552.641	9.088.903
Makamlaştırma kararı Offences against property	141-169	4.873.838	5.848.634	8.683.237	3.232.421	4.263.678	5.674.864	1.441.415	1.588.985	2.447.373
Hırsızlık kararı Offences against family	169-174	1.938.418	2.309.399	3.986.190	1.028.243	1.331.140	1.529.911	914.170	1.038.167	1.438.349
Vasat dokümanlaşma kararı Offences against physical integrity	86-83	1.319.191	1.829.291	2.329.191	420.349	733.146	874.658	886.802	1.192.105	1.454.832
Sapık kararlar Offences against dignity	125-131	1.411.965	1.787.884	2.174.390	415.918	626.087	736.157	866.749	1.081.627	1.438.233
Kamusal sağlığa karşı Offences against public health	185-196	785.921	687.300	1.128.818	383.798	481.154	582.028	482.123	286.196	536.789
Kamu güvenliğine karşı Offences against public confidence	187-212	364.738	787.880	918.113	198.078	461.475	583.532	160.790	346.395	534.561
Bilgi sistemine karşı Offences related to data processing systems	243-248	287.476	432.888	511.819	190.791	317.392	372.428	96.719	119.284	138.083
Genel sağlık sorunları Offences creating general danger	170-180	360.804	383.269	488.995	163.161	187.098	215.111	186.843	196.172	243.884
Anayasal düzen ve bu düzenin işleyişine karşı Offences against constitutional order and its functioning	209-216	183.228	239.889	353.611	82.343	155.787	218.514	100.983	84.202	133.007
Kamu güvenliğine karşı ve işleyişine karşı Offences against reliability and functioning of the public administration	247-266	128.896	217.292	287.110	42.270	102.209	116.231	86.425	115.043	149.789
Genel dokümanlaşma kararı Offences against sexual integrity	180-188	192.820	280.829	339.816	71.280	90.747	99.380	121.242	114.078	150.828
Adaylar karşı Offences against judicial bodies or courts	287-288	142.988	199.388	228.997	49.903	80.324	89.056	83.982	119.042	138.901
Özel hayat ve huzurunu gütme Offences against privacy and confidentiality	133-140	148.938	183.884	224.311	58.600	85.241	99.058	84.750	98.253	123.275
Hırsızlık kararı Offences against life	81-85	37.416	134.025	147.689	30.444	66.096	72.945	47.272	57.831	70.444
Genel ahlak karşı Offences against public morals	229-229	69.761	181.908	129.322	29.220	48.242	62.808	36.541	59.062	78.916
Aile düzenine karşı Offences against family order	230-234	62.782	69.989	80.920	12.888	17.203	18.838	50.198	52.382	62.284
Kamu güvenliğine karşı Offences against public peace	213-222	38.938	44.941	79.120	14.617	43.808	49.780	14.119	31.083	29.342
Çevreye karşı Offences against the environment	191-194	48.699	68.481	88.322	14.601	22.838	24.910	34.088	37.828	43.810
Devletin egemenlik, bağımsızlık ve organlarının saygılığına karşı Offences against the symbols of state sovereignty and reputation of its organs	289-301	81.877	88.443	87.332	25.964	31.708	38.827	25.913	18.734	30.505
Göçmen kontrolüne ve insan ticaretine karşı Migrant smuggling and human trafficking	79-80	21.285	38.383	48.644	10.900	23.423	28.058	10.369	19.150	19.990
Ekonomi, sosyal ve hukuki düzen karşı Offences relating economy, industry and trade	235-242	11.874	38.818	37.975	6.054	19.718	23.711	8.820	10.902	13.864
Devletin güvenliğine karşı Offences against state security	302-308	11.404	16.378	20.091	9.534	14.421	17.125	8.870	9.849	12.876
Devlet anayasasına karşı ve vesafetine karşı Offences against state constitutionality and reputation	329-339	1.879	3.837	4.395	442	948	1.198	1.437	2.889	3.196
İşlenmiş ve satılan Torture and torment	84-86	1.878	3.498	4.240	684	1.839	2.080	1.188	1.699	2.160
Ulaştırma araçlarına karşı Offences against transportation vehicles or stationary platforms	233-234	1.284	2.189	2.420	489	875	989	805	1.314	1.431
Çocuk aldatma, dışlama veya koruyulmasına karşı Child abduction, misbehavior or mistreatment	88-101	994	1.363	1.545	428	666	701	566	697	844
Kamuya, güvenliğine, yasadışı yasa bildirim yükümlülüğünden ibaret Breach of the duties of prohibition, observation, assistance or notification	87-88	1.098	1.422	1.912	577	812	840	482	610	872
Millî güvenliğine karşı Offences against national defence	317-325	119	112	143	53	59	81	66	53	82
Yabancı devletlerle olan ilişkilerine karşı Offences against relations with foreign countries	340-343	18	21	22	6	11	11	6	10	11
TCK kapsamındaki diğer suçlar Other offences in T.C.L.	8.481	11.991	11.787	4.415	5.021	5.415	5.046	5.870	4.352	

T.C. Adalet Bakanlığı, Adalet İstatistikleri, 2022
Republic of Turkey, Ministry of Justice, Judicial Statistics, 2022

2021-2022 Adli İstatistiklerin Karşılaştırılması

19. Yukarıda görülebileceği gibi, Adli İstatistikler sadece daha fazla ayrımı sağlamakla kalmamış, daha da önemlisi belirli suçlar için ayrı ayrı raporlama yapmıştır. Başka bir deyişle, İFÖD, Ceza Kanunu'nun 299, 300 ve 301. maddelerinde yer alan suçlar için toplam ceza soruşturması sayısını ayrı ayrı elde edebilirken, 2022'den bu yana bu suçlar için ayrı bir istatistiki veri sağlanmamaktadır. Bunlar artık 299-301. maddeler kategorisinde gruplandırılmaktadır. Bu "yeni yöntem" 2022 raporunun tümünde benimsenmiş olup, istatistiki verileri ayırmayı veya tarihsel veri analizine devam etmeyi imkânsız hale getirmiştir. Bu nedenle, ceza soruşturmaları, kovuşturmalar, mahkûmiyet kararları, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ("HAGB"), suçsuz kararları veya hapsedilen kişi sayısı bu grup istatistiklerinden çıkarılamaz hale gelmiştir.

20. Bu nedenle, daha önce, her bir ceza hükmüne göre kategorize edilen istatistiki veriler tarihsel bir karşılaştırma yapılmasını sağlamış ve istatistiklerdeki artış ve düşüşler yıllar içindeki durumun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Örneğin, farklı cumhurbaşkanlığı dönemlerindeki soruşturma ve kovuşturma sayılarını Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın görev yıllarıyla karşılaştırmayı mümkün kılmış ve Avrupa Mahkemesi'nin *Vedat Şorli* kararında tespit ettiği sistemik sorunların boyutunu izlemeye yardımcı olmuştur.¹⁴ Hatırlatmak gerekir ki Mahkeme, Sözleşme'nin 46. maddesi uyarınca, ilgili iç hukuk kurallarının Sözleşme'nin 10. maddesiyle uyumlu hale getirilmesinin, TCK'nın 299. maddesinin uygulanmasından kaynaklanan ihlale son verilmesini mümkün kılan uygun bir telafi şekli teşkil edeceğine hükmetmiştir. Aynı olarak kategorize edilmiş istatistiki verilerin yokluğunda, bu özel suçu veya terörle mücadele mevzuatına tabi istatistikler dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere diğer "gruplandırılmış suçları" izlemek, değerlendirmek ve raporlamak imkânsız hale gelmektedir.
21. Adalet Bakanlığı 2022 Adli İstatistik raporunda bu değişikliğin neden gerekli olduğunu açıklamamıştır. Ancak raporda "**2022 yılından itibaren verilerin kapsamının genişletildiği ve tüm verilerin Adli Veri Bankası'ndan derlenmeye başlandığı**" belirtilmiş ve bu **revizyon politikasına** tabi olarak "2022 yılı yayınlarında önceki yıllara ait tüm istatistiki verilerin güncellendiği ve uluslararası karşılaştırılabilirliği sağlayan göstergeler ile dosya, suç, dava ve taraf sayılarına ilişkin detaylı istatistiklerin yayına dahil edildiği" ifade edilmiştir. Revize edilen istatistiki veriler **yalnızca belirli suçlar için** sağlanmıştır ve önceki raporların kontrol edilmemesi ve değerlendirilmemesi nedeniyle tam olarak neyin revize edildiği belirsizliğini korumaktadır. Bu nedenle, 2022 raporunda Türkiye Cumhurbaşkanı'na hakaret suçları veya terörle mücadele hükümleri için tarihsel veriler ve revizyon sağlanmamıştır. Benzer şekilde, hükümetin Avrupa Konseyi'ne yaptığı sunumda da bu metodolojinin 2022'de neden gerekli görüldüğü açıklanmamıştır. Şüphesiz, metodolojideki açıklanmayan değişiklikler **şeffaflıktan ziyade daha fazla gizliliğe yol açmakta ve STK'ların adli istatistikleri inceleme kapasitesini engellemektedir**. Bu nedenle, Hükümet'ten metodolojideki değişikliği ve politikadaki değişimi **açıklaması talep edilmeli ve Ceza Kanunu'nun 299. maddesi ve Hükümet'in 2024 Ocak Eylem Planı'nda belirtilen diğer suçlar gibi belirli suçlara ilişkin ayrıntılı istatistikler sunması istenmelidir**.
22. Bu bağlamda, Eylem Planı'nın TCK'nın 301. maddesine tabi ceza soruşturmalarının başlatılması için bir izin prosedürüne ve benzer şekilde TCK'nın 299. maddesine tabi ceza kovuşturmalarının başlatılması için bir izin prosedürüne atıfta bulunduğunu belirtmek de önemlidir. Tarihsel olarak, Adalet Bakanlığı aracılığıyla "izin prosedürü", ifade özgürlüğünü korumak ve gereksiz soruşturma ve kovuşturmaları önlemek için bir filtreleme mekanizması sağlamak üzere oluşturulmuştur. Ancak, yıllık Adli İstatistik raporlarında bu izin prosedürüne ilişkin istatistiksel veriler yer almamaktadır. Ayrıca, Adalet Bakanlığı bu tür istatistikleri ayrıca yayınlamamaktadır. Bu nedenle, bu mekanizmanın gerçekten bir filtre görevi görüp görmediğini değerlendirmek mümkün değildir.
23. Üstelik, Adalet Bakanlığı, bilgi edinme özgürlüğü taleplerine konu olan TCK'nın 299 ve 301. maddelerini içeren izin prosedürüne ilişkin istatistikleri bile sağlamamaktadır. Daha da kötüsü,

¹⁴ *Vedat Şorli v. Turkey*, no. 42048/19, 19.10.2021, § 54.

Adalet Bakanlığı, Bakanlık'ın bu tür istatistiki bilgileri sağlamasını gerektiren yargı kararlarına dahi uymamaktadır. Bu nedenle, TCK 299 ve 301. maddelerin ifade özgürlüğü üzerindeki etkilerini ve izin prosedürlerinin gerçekten bir filtreleme sistemi yaratıp yaratmadığını analiz etmek amacıyla, İFÖD kurucularından Prof. Yaman Akdeniz, 17 Aralık 2019 tarihinde Adalet Bakanlığı'na bir bilgi edinme başvurusunda bulunmuştur. Akdeniz başvurusunda, 2014-2018 yılları arasında TCK'nın 299 ve 301. maddelerini içeren izin prosedürüne ilişkin istatistiki bilgi talep etmiştir.

24. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü başvuruyu reddetmiştir. Başvurunun reddedilmesi üzerine başvuru Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvurmuştur. Kamu Denetçisi, "...başvurucunun idareden talep ettiği istatistiki verilerin 4982 sayılı Kanun kapsamında elde edilebilecek bilgi/belgelerden olduğu; bilgi edinme başvurusunun etkin, süratli ve doğru bir şekilde sonuçlandırılması için gerekli idari ve teknik tedbirlerin alınması ve ilgili araştırma sonucunda talebin yeniden değerlendirilmesi hususunda Adalet Bakanlığı'na tavsiyede bulunulması gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır." şeklinde karar vermiştir.¹⁵
25. Adalet Bakanlığı'nın Kamu Denetçisinin kararına uymaması üzerine Akdeniz, idari mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 23. İdare Mahkemesi davayı reddetmiş ancak İstinaf Mahkemesi ("*Bölge İdare Mahkemesi*") idare mahkemesinin kararını kaldırmıştır.¹⁶ Bölge İdare Mahkemesinin nihai kararına rağmen, Adalet Bakanlığı istatistiksel verileri sağlamayı reddetmiştir. Son olarak, Ocak 2022'de Prof. Akdeniz Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur ve dava halen devam etmektedir.¹⁷
26. Yukarıda sunulan olaylar zinciri, Türk Hükümeti'nin TCK'nın çok eleştirilen maddelerinin uygulanmasına ilişkin en temel türden verileri bile muhafaza etme konusundaki isteksizliğini ortaya koymaktadır. Avrupa Mahkemesi ve Komite tarafından 299. maddenin şiddetle kınandığı ve yürürlükten kaldırılması için teşvik edildiği¹⁸ göz önünde bulundurulduğunda, istatistiki verilerin temini ve yayınlanmasının önemi son derece aciliyet arz etmektedir. Ancak, yerel mahkemeler bu konuda şeffaflık emri verdiğinde bile yürütme bu emirlere uymamaktadır. Son olarak, Kamu Denetçisinin Profesör Akdeniz'in başvurusuna cevaben söz konusu verilerin toplanması ve sunulması için altyapı oluşturulması gerektiğini önermesinin üzerinden neredeyse dört yıl geçtiğini, ancak bu tür verileri açıklamak istemeyen Bakanlık bünyesinde böyle bir sistem için herhangi bir çalışma yapıldığına dair hiçbir belirti olmadığını vurgulamak gerekir.
27. Eylem Planı'nda kullanılan istatistiksel yöntemle ilgili, yukarıda belirtilenlere kıyasla daha az önemli olmayan başka büyük sorunlar da vardır. Örneğin, Eylem Planı'nda Hükümet, TCK'nın 125-131. maddeleri uyarınca yürütülen soruşturma ve kovuşturmaların sayısını vermektedir. Bu suçların sadece kamu görevlilerine karşı hakaretle ilgili olmadığı, aynı zamanda özel

¹⁵ KDK kararı no. 2020/3990, 24.08.2020.

¹⁶ Ankara 23. İdare Mahkemesi, no. 2020/1938 E., Karar no. 2021/695 K., 14.04.2021.

¹⁷ AYM; Başvuru No: 2022/4380.

¹⁸ *Vedat Şorli v. Türkiye*, no. 42048/19, 19.10.2021; İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD) tarafından *Vedat Şorli v. Türkiye* (no. 42048/19) Davasında Üçüncü Taraf Görüşü, bkz. https://ifade.org.tr/reports/IFOD_ECtHR_Vedat_Sorli_Third_Party_Intervention.pdf

kişilere karşı hakaretle de ilgili olduğu yetkililer tarafından kabul edilmektedir. Kamu görevlisine hakaretin ayrı bir madde yerine hakarete ilişkin 125. maddenin 3-a bendinde düzenlenmiş olması nedeniyle, Adli İstatistikler 2017 yılından bu yana bu suç için ayrı bir veri sunmadığından, 125/3-a maddesinin ("kamu görevlilerine hakaret") ifade özgürlüğü üzerindeki etkilerinin kapsamını belirlemek hiçbir zaman mümkün olmamıştır. Türkiye’de siyasi ifade özgürlüğünün durumu açısından değerlendirildiğinde, kamu görevlilerine yönelik hakarete ilişkin verilerin özel kişilere yönelik hakareten tamamen farklı bir konuya ilişkin olduğu kuşkusuzdur. Bu nedenle, hakaret suçunun bu ağırlaştırılmış türüne ilişkin verilerin ayrı olarak toplanması ve paylaşılması zorunludur. Benzer şekilde, Adli İstatistikler, Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2 maddesinde düzenlenen terör örgütünün propagandası ve TCK’nın 220/7 maddesi için ayrı ve ayrıntılı istatistikler sağlamayı 2017’den beri durdurmuştur. Bu durum, **Komite’nin Terörle Mücadele Kanunu’nun belirli maddeleri hakkında bilgi istemesine** rağmen gerçekleşmiştir. Kanundaki belirli suç türlerinin uygulanması gerçekten Sözleşme içtihadıyla uyumlu olsa bile, istatistikler ayrı ayrı değil de bir paket halinde sunulduğunda bunu belirlemek imkansızdır. Başka bir deyişle, hükümetin istatistikleri sunma yöntemi, olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz gelişmelerin de tespit edilmesini imkansız kılmaktadır.

VI. Emsal Kararlar

28. Hükümetin Komite’ye bilgi sağlama konusundaki yaklaşımıyla ilgili bir diğer önemli sorun, Hükümet’in son derece seçici bir şekilde dava seçmesinde yatmaktadır. Verilen örnekler, yerel mahkemelerin ilgili dava gruplarında Mahkeme’nin ilkelerini ve içtihadını ne ölçüde uyguladıklarını göstermemektedir.
29. Hükümet, farklı örneklerle ilişkin çeşitli mahkeme kararlarına atıfta bulunarak, yerel mahkeme kararlarının AIHM içtihadının belirlediği standartları karşıladığını savunmaktadır. Bu yöntemden kaynaklanan birkaç sorun bulunmaktadır. **Öncelikle**, kıtadaki pek çok ülkede olduğu gibi, Türk hukuk sistemi mahkeme kararlarının emsal teşkil etmesi esası üzerine inşa edilmemiştir. Bu nedenle, herhangi bir ilk derece mahkemesi kararı, Mahkeme’nin standartlarını tartışmalı bir şekilde karşılayanlar bile, genelleştirilemez. **İkinci olarak**, bu tür kararların bağlayıcı olmamakla birlikte benzer konumdaki bireyler tarafından dayanak alınabilmesi ihtimali halinde bile, ilk ve ikinci derece mahkeme kararları yayınlanmamakta ve dolayısıyla tam bir değerlendirme için erişilebilir olmamaktadır. **Üçüncü olarak**, bu kararlar temyize tabidir ve bu da Yargıtay’ın (ya da Anayasa Mahkemesi’nin) söz konusu kararları onaylayıp onaylamadığını tespit etmek mümkün değildir. Yayınlanan Yargıtay kararları bile ilk ve ikinci derece mahkemelerinin detaylarını içermemektedir, bu da söz konusu kararların Yargıtay daireleri tarafından onaylanıp onaylanmadığını teyit etmeyi olanaksız kılmaktadır. Son olarak, her ne kadar açık olsa da Hükümetin Komite’ye yaptığı sunumlarda mahkumiyetle sonuçlanan davalara atıfta bulunmak yerine yalnızca olumlu sonuçlanan kararlara atıfta bulunmasının İFÖD tarafından burada belirtilmesi önemli görülmektedir.
30. Örneklem yönteminin yukarıda belirtilen eksiklikleri saklı kalmak kaydıyla, Hükümet’in sunumundaki en büyük tutarsızlık, sağlanan istatistiki bilgiler ile örnek kararlar arasındaki büyük uçurumdur. Hükümet, münferit ve istisnai kararlara atıfta bulunarak, ulusal

mahkemelerin AİHM içtihadını dikkate aldığını savunmaktadır. Ancak, **binlerce mahkûmiyet kararı, verilen örnek kararların durumu temsil etmekten uzak olduğunu göstermektedir.** Hükümetin argümanları ile Türkiye'deki gerçek durum arasındaki uyumsuzluk, resmi istatistiklerdeki rakamlar dikkate alındığında bile açıkça görülmektedir.

31. İFÖD, önceki 9.2 bildirimlerinde, hükümetin iddiasının aksine, Strazburg içtihadını göz ardı eden çok sayıda karar olduğunu göstermiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere İFÖD, ulusal mahkemelerin AİHM içtihadını açıkça görmezden geldiği bu dava grubuna ilişkin görüşlerinde başka örnekler de sunacaktır. Bu aşamada, Komite bu seçici ve keyfi raporlama yöntemine güvenmemelidir.

Sonuç ve Tavsiyeler

32. 10. Maddede korunan hakkın korunmasını ve mevcut dava gruplarının tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlayan yeterli bir yasal çerçevenin sağlanması konusunda **ilerleme kaydedilmemiştir.**
33. Yukarıda belirtildiği üzere, mevcut dava gruplarının Bakanlar Komitesi tarafından gözden geçirildiği son toplantıdan bu yana, ilgili kanunlarda kayda değer bir değişiklik yapılmamıştır. Daha önce yapılan değişiklikler de **Hükümet tarafından iddia edilen sonuçları doğrulamamıştır.** İFÖD, Mahkeme ve Bakanlar Komitesi tarafından gözlemlenen yapısal sorunların devam ettiği ve Türk makamları tarafından gerektiği gibi ele alınmadığı görüşündedir.
34. Hükümetten, Ceza Kanunu ve Terörle Mücadele Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanmasına ilişkin **ayrıntılı veri sağlaması istenmelidir.** Hükümet her eylem planında istatistik toplama yöntemini keyfi olarak değiştirdiğinden, alınan tedbirlerin gerçek etkisini değerlendirmek imkânsız hale gelmektedir.
35. Bakanlar Komitesi, ifade özgürlüğü temelli soruşturmalar, kovuşturmalar ve mahkûmiyet kararlarına ilişkin yargı pratiği hakkında **düzenli güncellemeler ve ayrıntılı istatistik veriler talep etmelidir.** Başka bir deyişle, istatistik veriler gruplar halinde değil, belirli suçlar için ayrı ayrı talep edilmelidir.
36. **Hükümetten ayrıca,** ilgili hükümler uyarınca kişilerin mahkûm edildiği **örnekleri de sunması istenmelidir.** Hükümet bazı iyi uygulama örnekleri verirken, binlerce başka örnekte fikirlerin barışçıl bir şekilde ifade edilmesini yaptırıma tabi tutmaktadır. Karşılaştırmalı bir analiz olmaksızın, iyi uygulama örnekleri yanıltıcı olabilir.
37. Mevcut dava grupları **nitelikli prosedür altında kalmalı ve** demokratik bir toplumun temel bileşenleri olarak ifade ve medya özgürlüğü arasındaki yakın bağlantı göz önüne alındığında, Bakanlar Komitesi, genel yasal tedbirlerle ilgili olarak dava gruplarını sık ve düzenli aralıklarla gözden geçirmelidir.

İfade Özgürlüğü Derneği – İFÖD (Turkey)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği (İFÖD) düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını korumak ve geliştirmek amacıyla Ağustos 2017’de kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğünden ve bilgi ve haberlere erişim ve yayma hakkından yararlandığı bir toplum öngörmektedir.